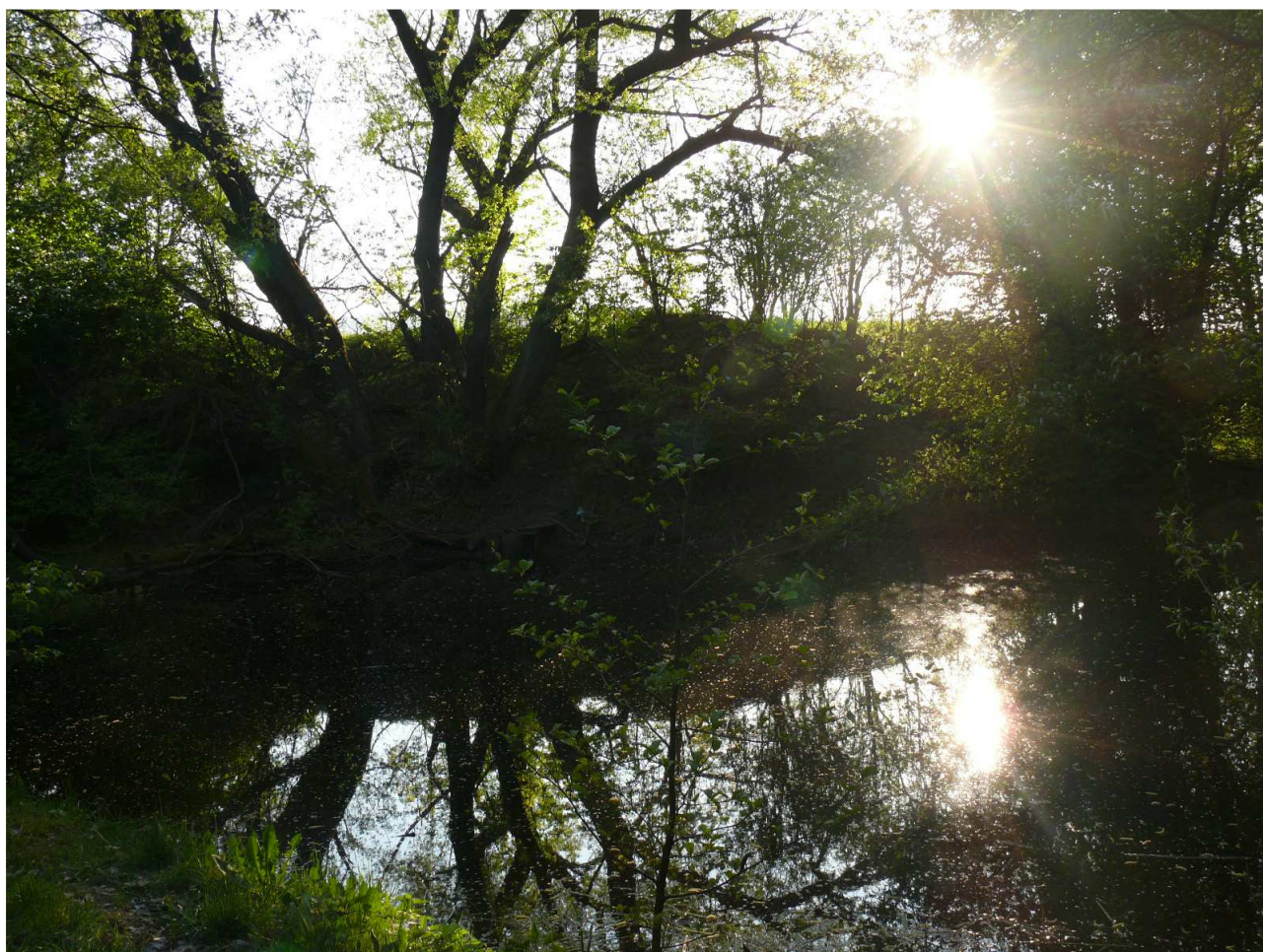

**Ochranářský plán lokality v péči pozemkového spolku
na období 2013 – 2022**

Opičák

**Pozemkový spolek „Mokřady a louky Liberecka“
při ZO ČSOP Armillaria**

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE

1.1. Název lokality

Opičák (Lesík u letiště)

1.2. Lokalizace (kraj, obec s rozšířenou působností, obec)

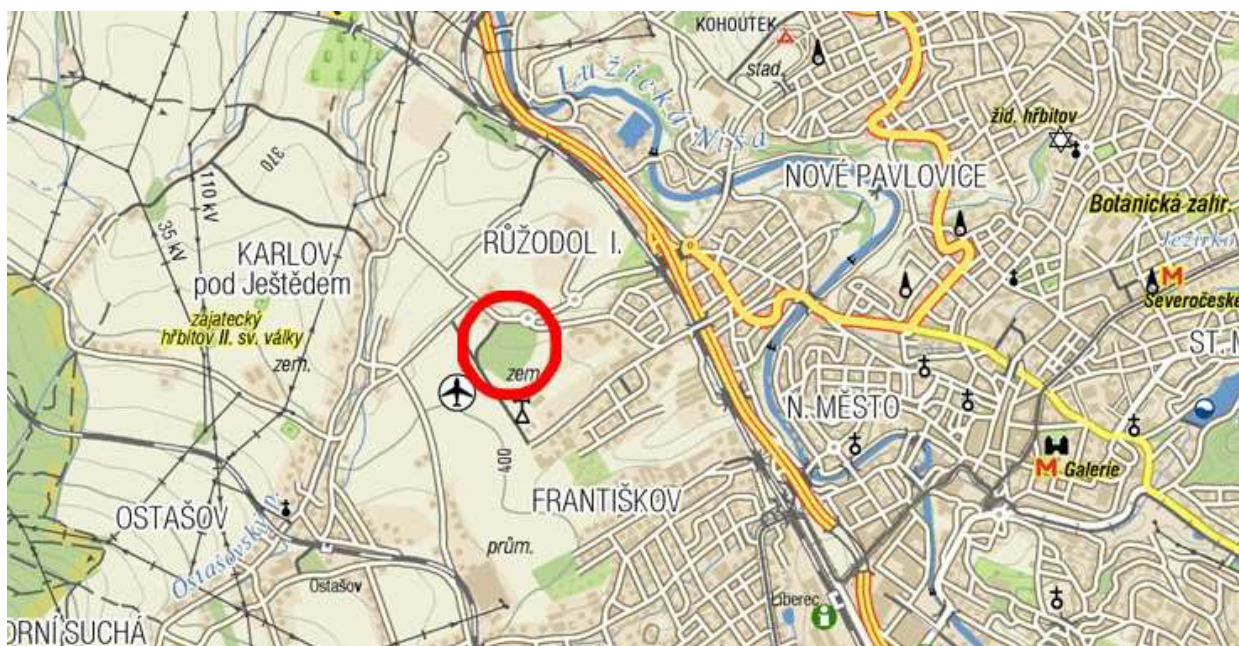
Kraj: Liberecký

Okres: Liberec

Obec: Liberec

k.ú. : Růžodol I

Lokalita se nachází pod hranou současného sportovního letiště směrem k nově realizované obchodně průmyslové zóně Severozápad - nad kruhovými objezdy u obchodního centra Globus – viz obr. 1.

Obr. 1 – situační mapa lokality

1.3. Údaje o jednotlivých pozemcích

katastrální území	pozemek číslo (KN)	výměra (m ²)	druh pozemku (dle KN)
Růžodol I. (682209)	1440	391	ostatní plocha, jiná plocha
Růžodol I. (682209)	1441	1152	ostatní plocha, ostatní komunikace
Růžodol I. (682209)	1442	1327	ostatní plocha, jiná plocha
Růžodol I. (682209)	1443	383	ostatní plocha, jiná plocha
Růžodol I. (682209)	1444	1318	lesní pozemek
Růžodol I. (682209)	1445	514	ostatní plocha, jiná plocha
Růžodol I. (682209)	1446	699	lesní pozemek
Růžodol I. (682209)	1447	1456	lesní pozemek
Růžodol I. (682209)	1448	1699	lesní pozemek
Růžodol I. (682209)	1449/1	32401	lesní pozemek
Růžodol I. (682209)	1449/2	912	lesní pozemek
Růžodol I. (682209)	1454/1	689	ostatní plocha, neplodná půda
Růžodol I. (682209)	1454/2	695	ostatní plocha, neplodná půda

Vlastníkem těchto pozemků je Český svaz ochránců přírody – Ústřední výkonná rada (LV 1692 - vykoupěno v rámci kampaně Místo pro přírodu), pozemkový spolek je jejich uživatelem. Jejich celková plocha činí 4,36 ha, z toho 3,85 ha jsou lesní pozemky, 0,51 ha ostatní plocha. Dnes mají charakter lesa i „ostatní plochy“, které jsou pozůstatkem po budovách a komunikacích cihelny, zaniklých v 1. polovině 20. stol.

Logickou součástí lokality jsou též pozemek 1438 (11170 m² – ostatní plocha, jiná plocha), severní polovina pozemku 1439/1 (24842 m² – ostatní plocha, ostatní komunikace), pozemek 1439/2 (1038 m² – ostatní plocha, ostatní komunikace) a pozemek 1453 (342 m² – zastavěná plocha a nádvoří, společný dvůr) – dohromady cca 3,5 ha, všechno ve skutečnosti charakteru lesa - které jsou ve vlastnictví Statutárního města Liberec. V současné době probíhají s městem jednání o možném odkoupení či jiné formě převzetí do péče. Z toho důvodu a vzhledem k faktu, že všechny pozemky tvoří jeden funkční celek, je ochrannářský plán zpracován i na tyto pozemky. Faktická realizace navržených zásahů bude samozřejmě závislá na budoucích vlastnických a smluvních vstazích k těmto pozemkům.

Obr. 2 – parcelní vymezení a letecký snímek lokality

Barevně vyznačeny pozemky ve vlastnictví ČSOP – zeleně lesní pozemky, žlutě ostatní plocha

2. CHARAKTERISTIKA LOKALITY

2.1. Přírodní poměry

2.1.1. Geologie a reliéf

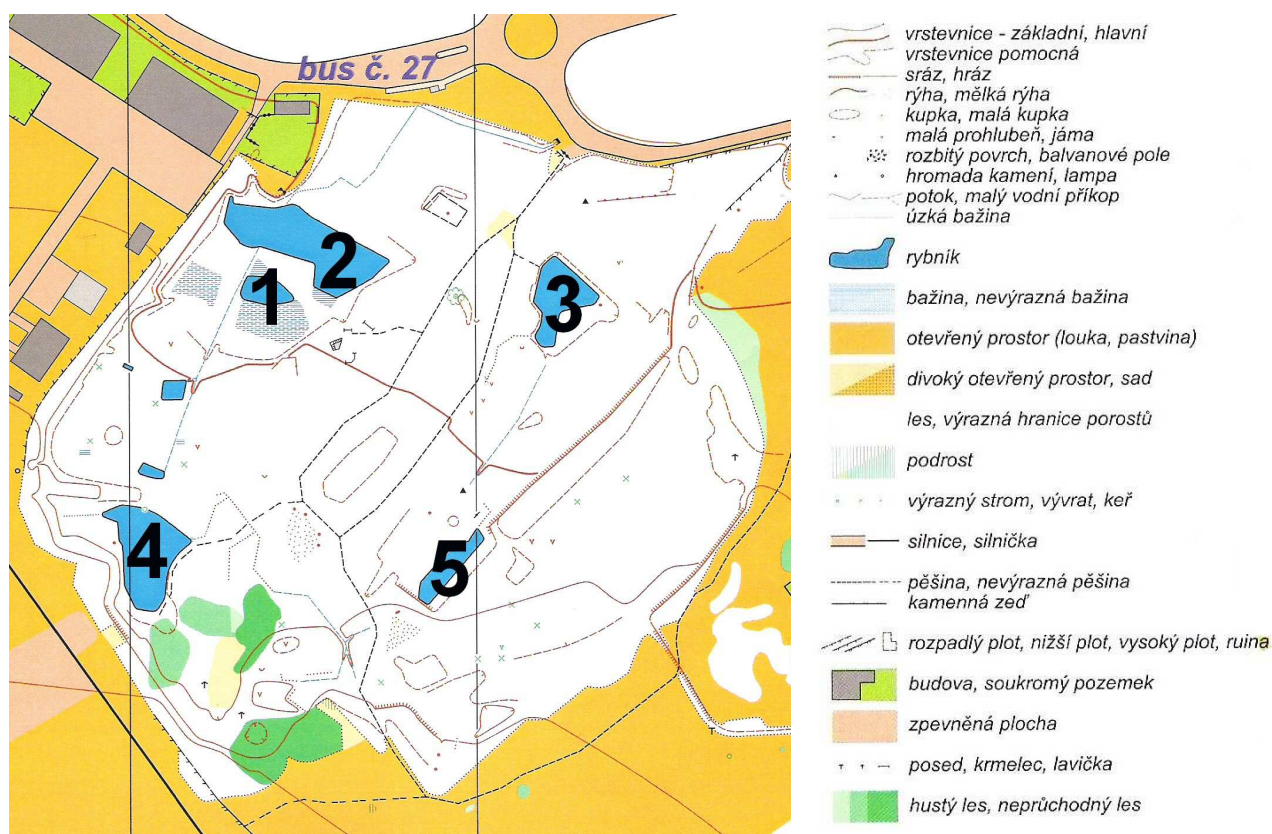
Lokalita se nachází v prostoru aluviálních náplavů Liberecké kotliny s výskytem terciérních a kvartérních sedimentů – střednězrnných až jemnozrnných písků a jílu, které (kromě navezených druhotných vrstev z úprav letiště v 70. letech 20. stol.) formují podklad biotických cenóz současného stavu lokality. Jílová nepropustná vrstva je také příčinou vzniku tzv. „nebeských rybníčků“ jen povrchově propojených mělkými vodotečemi od plochy letiště a přilehlých luk. Leží v dosahu nejbližšího položeného prostoru SZ okraje centrální části vrásky Ještědského hřebene (úbočí a kvarcitovými suky a výchozy, vstvy metamorfitů a vápnitých či grafitických čoček či dalších tlakově metamorfovaných sedimentů na V úbočí hřebene mezi Černou horou a Karlovskými bučinami.

2.1.2. Hydrologické poměry

Lokalita Opičák byla formována nedávnou lidskou činností do podoby velmi mírně nakloněné roviny ve sklonu od SZ k JV s celkem pěti trvalými a třemi až sedmi občasnými nebeskými rybníčky. Současné trvalé rybníčky mají plochu ca 200 – 700 m², s hloubkou ca 150 – 300 cm, ale většinou s bahnitým eutrofním dnem – v důsledku hromadění opadu listů nadrostu z jednotlivých let. Původ prohlubní, tvořících rybníčky, není zcela jasný, část vznikla snad vytěžením jílu v době fungování cihelny, jeden z rybníčků údajně vznikl po výbuchu miny či granátu; jeden místní pamětník tvrdí, že současný reliéf včetně vodních ploch je až

výsledkem pozdějších navážek a terénních úprav prováděných vojáky v době využití lokality jako vojenského cvičiště v 60. a 70. léta 20. stol., ale o tomto jsme nenašli žádné písemné doklady. Vzhledem k zachovaným pozůstatkům staveb z doby fungování cihelny rozhodně nemohly mít tyto případné navážky celoplošný charakter. Všechny současné rybníčky - viz obr.3 - se jeví jako relativně stabilní, neztrácející vodu průsakem dna, pouze odtokem přebytečné vody v době nadměrných srážek a tání sněhu a výparem v době dlouhých suchých period. V posledních letech se však projevuje úbytek povrchové vody vlivem prodloužení doby horkých suchých dní v běžné vegetační sezoně, čím jsou ohroženy zejména menší vodní plochy a oba rybníčky v JV části lokality, která je o několik centimetrů výše a nemá dostatečně velké sběrné území pro nahromadění vody do svých ploch během roku.

Ostatní plocha je charakteristická buď lokálními depresiemi rybníčkovitého tvaru nebo nepravidelnou a četnou sítí drobných stružek a nerovností terénu, které usnadňují pohyb povrchové vody v lokalitě a napájení rybníčků na jaře sněhovou vodou a během roku vodou dešťovou. Celá lokalita je umístěna na nepropustném jílovém podloží sedimentů, které udržuje vodu v povrchových partiích a není nijak ovlivněna vodou podzemní, která je zakleslá v puklinovém systému skalního podkladu v hloubkách kolem 30 – 40 m, tedy pod oněmi nepropustnými vrstvami, které jsou v hloubkách 0,4 – 2 m. Toto dokladuje i hydrogeologický posudek z roku 2007, vypracovaný společností GEOSTA Liberec (RNDr. Petr Petrů) pro Investorskou inženýrskou a.s., která nám jej po stížnosti našeho pozemkového spolku do médií na necitlivé terénní úpravy v prostoru budoucího obchodně průmyslového areálu a okolních komunikací a tedy i na ohrožení vodního režimu lokality poskytla jako argument nepochybení a nepoškození hydrologických poměrů lokality (Investorská inženýrská a.s.). Stavby objektů přilehlé obchodně průmyslové zóny tedy vodní režim na lokalitě pravděpodobně nijak neovlivňují, přesto posudek doporučil (kromě ověření a utěsnění melioračního systému zájmové oblasti) zaměřit průzkumné práce prováděné v blízkosti lokality na detailní ověření hydrogeologických poměrů.

Obr. 3 – podrobná mapka lokality – autor J. Daněk 2009. Číselné označení tůní má vztah k kapitolám 2.1.4. a 3. Kromě zde zakreslených trvalých tůní je v ploše ještě velké množství periodických tůní různé velikosti.

2.1.3. Vymezení biotopů

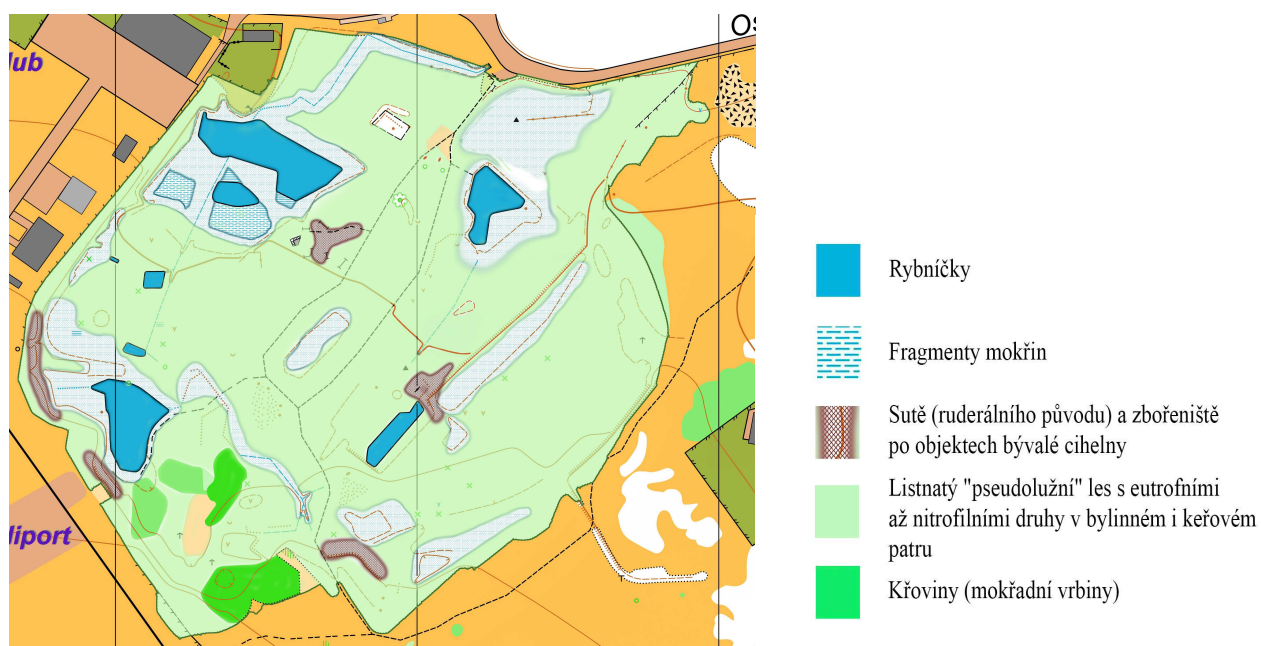
Lesní „pseudolužní“ porost na pozemcích bývalé panské cihelny s několika nebeskými rybníčky. Hlavní dřevinou je topol kanadský (ojediněle i přestálé exempláře topolu černého), dále topol osika, vrby, duby, javory, břízy, olše, jírovec, v podrostu nálety výše uvedených dřevin, černý bez, hloh, krušina olšová, ptačí zob, v okraji i pámelník. Les má přirozený charakter tzv. měkkého luhu – pro Liberec ojedinělý.

Lokalita je protkána sítí drobných vyšlapaných cestiček.

Výčet zaznamenaných fyziotypů a biotopů (dle Petříček et al. 1999, Chytrý et al. 2001):

1. **listnatý "pseudolužní" les s eutrofními až nitrofilními druhy v bylinném i keřovém patru** – podrost je částečně ilustrující mezofilní dubohabřinu s druhy i z olšin a květnatých bučin (*Pulmonaria obscura* a *P. cf. officinalis*, *Anemone nemorosa*, *Hieracium lachenalii*, *Allium ursinum*, *Alitaria officinalis*, *Leucjum vernum*, *Poa nemoralis*, *Vignea brizoides*, *Galeobdolon luteum*, *Millium effusum*, *Mercurialis perennis*, *Epipactis helleborine*, *Listera ovata*, *Circaea lutetiana*, *Galium album*, *Asperula odorata*, *Glechoma hederacea*, *Lysimachia nemorum*, *Aegopodium podagraria*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Urtica dioica*...)
2. **křoviny – mokřadní vrby** – vyvinuty pouze na několika místech se silnou hustotou jednak keřových vrb (*Salix cinerea*, *S. aurita* a *Salix caprea*, s krušinami a střemchou, ostružiníky, v zástinu vysokých a rozpadajících se topolů. Bylinné patro poměrně hodnotné, ale druhově nebohaté s *Lysimachia vulgaris*, *Aegopodium podagraria*, ... druhy spíše typické pro vrby okolí vodních toků či přechody k mezofilním vysokým křovinám.
3. **rybníčky** - vyhloubené tůně či tzv. "nebeské" rybníčky s vyvinutou mezotrofní až eutrofní mikroflórou, faunou a druhově chudou makroflórou (*Lemna minor*, *Calitriche hamulata*, *Potamogeton crispus*, *Spirodella polyrrhiza*, *Roripa amphibia*, *Polygonum amphibium*...)
4. **fragmenty mokřin** – plošně malé porosty – vždy jen několik m², ale v území hojně okolo rybníčků, v lokálních depresích (*Alopecurus aequalis*, *Molinia caerulea*, *Glyceria fluitans*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Cardamine amara*, *Lycopus europaeus*, *Juncus effusus*, *Carex hirta*, *Cx. remota*, *Solanum dulcamara*...)
5. **sutě (ruderálního původu) a zbořeníště po objektech bývalé cihelny** – malé plochy na pozemcích v KN vedených jako zastavitelná plocha, obsahují někdy dutiny sklepů, někdy rozpadající se zdi a sutiny s porosty *Geranium robertianum*, *Urtica dioica*, nebo např. i *Galanthus nivalis* či *Vinca minor*, *Galeobdolon luteum* apod.

Obr. 4 – mapa biotopů lokality

V bezprostředním okolí lokality (dnes zejména jižním směrem, původně se rozkládaly všude kolem i v části lokality – na JV okraji) se nalézají **podmáčené bezkolencové a metlicové louky** – dominuje *Deschampsia caespitosa*, lokálně *Molinia arundinacea* či *Holcus lanatus* nebo *Alopecurus pratensis* s *Dactylis glomerata*.

Dnes jsou tyto porosty nahrazeny ca 30 let starými náletovými porosty s převahou osiky, břízy a bezu černého, s pokryvností trav okolo 40 – 80 % pokryvnosti E1 – viz výše uvedené druhy.

Ekotonová společenstva a keřové pláště celého lesního porostů (úzká, ale poměrně dobře vyvinutá i nově založená výsadbou v letech 2008 – 2009) leží převážně mimo vykoupené pozemky a jejich případná likvidace či redukce patří mezi hlavní rizika stability celé lokality v případě extrémních projevů počasí či investičních aktivit v těsném sousedství lokality.

2.1.4. Flóra

Vegetace je zde středně pestrá, bez převažujícího zastoupení ruderalních druhů. Tabulka obsahuje kromě cennějších druhů i druhy problematické, které budou v rámci péče o lokalitu přednostně sledovány.

Vědecké jméno taxonu	České jméno taxonu	Významnost				Početnost (např. počet kvetoucích jedinců)	Lokalizace	Nároky na zachování populace druhu
		HD	Bern I	§	RL			
<i>Allium ursinum</i>	česnek medvědí				C4	3	vlhká rýha u nádrže 5	Dostatečná vlhkost stávající lokality po celý rok
<i>Epipactis helleborine</i>	kruštík širolistý				C4	11	porost J od jižní hlavní pěšiny mezi jezírky 4 a 5	Neprosvětlovat porost v jeho okolí
<i>Galanthus nivalis</i>	sněženka podsněžník				C4	4	okolo pozorovatelný	Hrozí zničení sešlapem či vytrháním návštěvníky
<i>Leucojum vernum</i>	bledule jarní				C4	2	u pěšinky okolo jezírka 5	Hrozí zničení sešlapem či vytrháním návštěvníky
<i>Listera ovata</i>	bradáček vejčitý				C4	9	porost J od jižní hlavní pěšiny mezi jezírky 4 a 5	
<i>Auricularia auricula-judae</i>	boltcovitka ucho Jidášovo					roztroučeně		Zachovat vlhkost a zastínění interieru biotopu
<i>Caloscypha fulgens</i>	krasochůška žlutá			§		? ojediněle	Houba na listatých dřevinách	Zachovat vlhkost a zastínění interieru biotopu

<i>Sarcoscypha austriaca</i>	ohnivec rakouský (či šarlatový)					Roztroušeně, místy hojněji	Houba na listatých dřevinách	Hojně S od severní hlavní pěšinky mezi vstupem a jezírkem 2 Nutno dourčit mikroskopicky
<i>Populus canadensis</i>	topol kanadský					vysázený stejnověký porost – koruny vlajkových forem	ve většině lokality mimo deprese a podmáčené části	postupně nahradit cílovými dřevinami, jednotlivě, věkově rozrůznit výsadbami
<i>Reynoutria cf. bohemica</i>	křídlatka česká					3 větší porosty – 10, 30 a 60 m ²	u centrální pěšiny, pod háněm letiště v SZ lemu	nutno monitorovat rozrůstání, pravidelně potlačovat, zajemena mechanicky min. 1x za 2 roky

Přehled kategorií významnosti

HD - druh z Přílohy II nebo IV Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

II – druh z Přílohy II (* znamená prioritní druh)

IV – druh z Přílohy IV

Bern I – druh uvedený v příloze I Smlouvy o ochraně evropských volně žijících organismů a přírodních stanovišť

§ - chráněný druh dle prováděcí vyhlášky 395/92 Sb zákona 114/92 Sb.

§1 - kriticky ohrožený

§2- silně ohrožený

§3 - ohrožený

RL – druhy uvedené v Červeném seznamu

C1 – kriticky ohrožený

C2 – silně ohrožený

C3 - ohrožený

C4 – vzácnější taxony vyžadující pozornost

2.1.5. Fauna

Velmi cenná je živočišná část ekosystému tohoto lesíku. Jedná se o unikátní lokalitu pro rozmnožování obojživelníků (ropuchy, skokani hnědí a štíhlí, čolci aj.) a pro hnízdění drobného ptactva v této jinak odlesněné části liberecké kotliny. Podrobný zoologický průzkum zde byl prováděn v r. 1996.

Vědecké jméno taxonu	České jméno taxonu	Významnost				Početnost	Charakter výskytu	Lokalizace	Nároky na zachování populace druhu
		HD	INT	§	RL				
<i>Bufo bufo</i>	ropucha obecná		Bern III	§3	LC		stabilizována malá populace	v celém prostoru dle sezónních nároků	zachovat vodní režim lokality

<i>Rana temporaria</i>	skokan hnědý		Bern III		LC		stabilizována malá populace	v celém prostoru dle sezónních nároků	zachovat vodní režim lokality
<i>Triturus vulgaris</i>	čolek obecný		Bern III	§2	LC		stabilizována malá populace	v celém prostoru dle sezónních nároků	zachovat vodní režim lokality
<i>Triturus alpestris</i>	čolek horský		Bern III	§2	NT		stabilizována malá populace	v celém prostoru dle sezónních nároků	zachovat vodní režim lokality
<i>Charadrius dubius</i>	kulík říční			§3			hnízdil v r. 1996	na louce za depozitem posup.mat.	zachovat chráněné otevřené plochy dále od cest
<i>Oriolus oriolus</i>	Žluva hajní		Bern II	§3	LC		1 pár hnízdí v lesíku	celý lesík	zachovat stávající charakter lesíku

Přehled kategorií významnosti

HD - druh z Přílohy II nebo IV Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

II – druh z Přílohy II (* znamená prioritní druh)

IV – druh z Přílohy IV

INT – druh uvedený v ostatních významných mezinárodních smlouvách

Bern II, III – druh uvedený v příloze II. nebo III. Smlouvy o ochraně evropských volně žijících organismů a přírodních stanovišť

Bonn I, II - druh uvedený v příloze I. nebo II. Smlouvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů

AEWA – druh uvedený v příloze II. Smlouvy o ochraně africko-euroasijských migrujících vodních ptáků

§ - chráněný druh dle prováděcí vyhlášky 395/92 Sb zákona 114/92 Sb.

§1 - kriticky ohrožený

§2- silně ohrožený

§3 - ohrožený

RL – druhy uvedené v Červeném seznamu

CR – Critically Endangered – kriticky ohrožený

EN – Endangered – ohrožený

VU – Vulnerable – zranitelný

LR – Lower Risk – méně ohrožený

cd - Conservation Dependent – závislý na ochraně

nt – Near Threatened –téměř ohrožený

lc – Least Concern – málo dotčený

2.2. Ekologické souvislosti

2.2.1. Velikost

Jedná se o poměrně malou lokalitu a její ohrožení je dáno právě malou velikostí, relativně malou četností typů biotopů i malou početností jednotlivých populací zajímavějších druhů. Lokalita je izolována od lesních biotopů na svazích Ještědského hřebene.

2.2.2. Reprezentativnost (zachovalost) fyziotypů/biotopů

Reprezentativnost fyziotypů (biotopů) lokality hodnotíme zatím odhadem z hlediska charakteru botanické složky jako průměrnou až nedostatečnou, přesto má velký význam v charakteru příměstské krajiny v této části města.

2.2.3. Obnovitelnost fyziotypů/biotopů a druhových populací

Obnovitelnost nebyla v tuto chvíli hodnocena, protože byly identifikovány druhy spíše ojediněle se vyskytující v podobných typech lesních a mokřadních cenóz (jako je současný stav lokality), na jejichž ochranu není třeba plánovat aktivní management. Obnovitelnost cílové druhové skladby lesa bez přítomnosti nepůvodních druhů dřevin postupnou náhradou "kosterních dřevin" porostu je hlavním cílem péče o lokalitu - viz další kapitoly tohoto ochrannářského plánu.

2.3. Právní souvislosti

2.3.1. Ochrana přírody a krajiny

Část lokality je pod názvem Lesík u letiště registrována jako VKP (registrován 21.11.1995 Magistrátem města Liberec). VKP tvoří parcely č. 1140, 1441, 1442, 1443, 1444, 1445, 1446, 1447, 1448 a 1449/2, což je vymezení značně nelogické a v důsledku nesmyslné, neboť netvoří ani ucelenou plochu, ani nezahrnuje nejcennější části lokality, ani nedoplňuje lesní pozemky, které jsou VKP ze zákona.

Obr. 5 – vymezení VKP Lesík u letiště

Lokalita není územně chráněna dle zákona 144/92 Sb.

2.3.2. Územněplánovací dokumentace a další právní vztahy k lokalitě

V dosavadním ÚP statutárního města Liberec (schválen obecně závaznou vyhláškou Statutárního města Liberec č. 2 /2002) je lokalita vedena jako zeleň, konkrétně střední část Opičáku jako Plochy přírody a krajiny – lesní porosty (v podrobnějších informacích o funkčních plochách však tato plocha – 14652584 - vedena jako Plochy přírody a krajiny - travní porosty a ostatní plochy v krajině ?!), jižní okraj Opičáku jako Plochy urbanizované zeleně - ostatní městská zeleň a západní okraj lokality jako Plochy přírody a krajiny - travní porosty a ostatní plochy v krajině) - viz obr. 6. Všechny tyto plochy jsou dle Přílohy č. 1 obecně závazné vyhlášky Statutárního města Liberec č. 2 /2002 nezastavitelným územím, přípustné jsou pouze (za předpokladu, že budou splněny všechny požadavky ochrany přírody a krajiny, zachována ekologická funkce a nebude narušen krajinný ráz) v lesním porostu stavby stezky zdraví (běžecké stezky se sportovními prvky), rozhledny a vyhlídkové věže, v travních porostech pak kostely, kaple a nosiče telekomunikačních a radiokomunikačních zařízení samostatné (kapitola 3.4.2. a 3.4.3. výše uvedené přílohy).

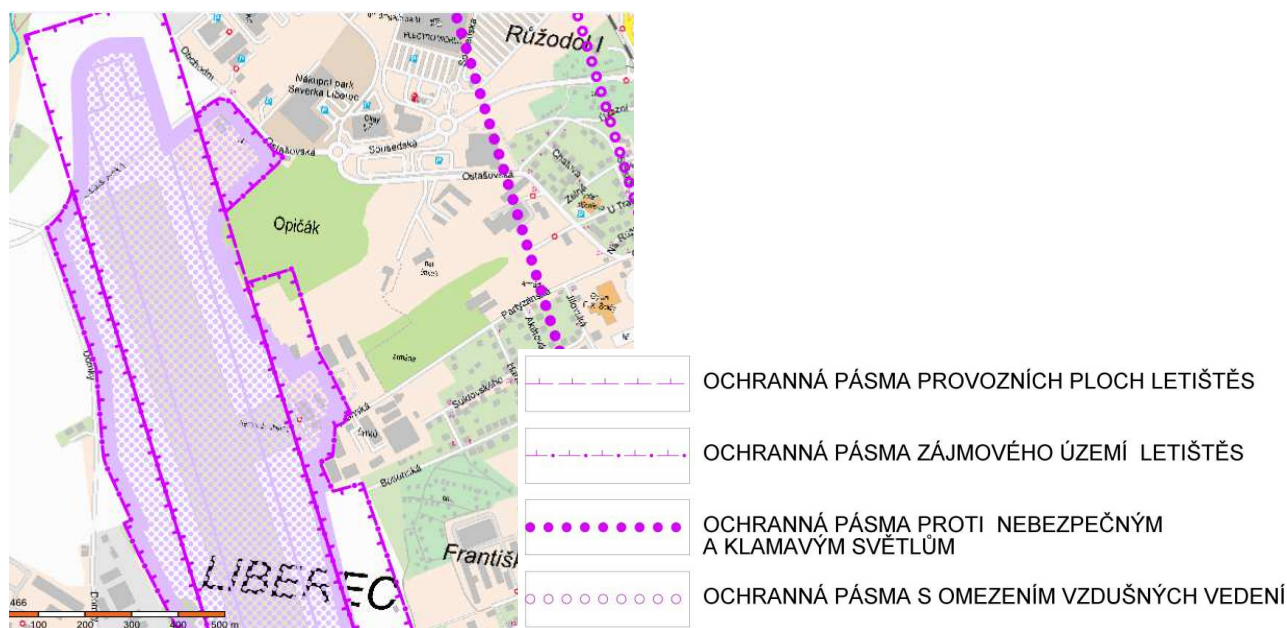
V současné době se projednává nový ÚP Liberce, v němž je opět celá plocha lokality navržena jako „nezastavitelná“ zeleň (les – L + sídelní zeleň - Z), pozemek č. 1453 je však zároveň veden jako „zastavěné území“ (jde pravděpodobně o chybu způsobenou dnes již dávno neaktuální kategorizací pozemku v katastru nemovitostí, na níž bylo v rámci projednávání ÚP upozorněno). V konceptu územního plánu se objevila nová obslužná komunikace, která měla procházet severovýchodním cípem lokality, na základě námítky ČSOP jako vlastníka a protestů místních obyvatel však byla tato komunikace v další verzi materiálu vypuštěna.

Luční pozemky navazující na Opičák na jihovýchodě jsou ve stávajícím územním plánu vedeny jako Plochy urbanizované zeleně - ostatní městská zeleň, v návrhu nového územního plánu však jako plocha občanského vybavení, což může potenciálně pro Opičák představovat riziko.

Obr. 6 – platný územní plán Statutárního města Liberce (vlevo) a zatím poslední verze návrhu nového územního plánu (vpravo)

Do lokality zasahuje ochranné pásmo letiště.

Obr. 7 – plocha letiště a vymezení jeho ochranných pásem (<http://marushkapub.liberec.cz>)

Větší část lokality tvoří pozemky určené k plnění funkcí lesa (viz kapitola 2.4.3.)

2.4. Socio-ekonomické poměry - využívání území a jeho okolí, ovlivňující lokalitu v minulosti a současnosti

2.4.1. Těžba nerostných surovin

V roce 1757 na těchto pozemcích založil hrabě Eduard Clam-Gallas panskou cihelnu. Od r. 1875 ji vlastnil inženýr Franz Thyl, který ji vybavil kruhovou pecí. Roční produkce byla 3 miliony cihel a tašek. Roku 1902 přešla cihelna pod firmu Hirschmann & Wildner, která po roce získala cihelnu provozovanou Josefem Stachem (zal.r.1885) a za další tři roky i nejmladší cihlářský podnik Karla Kaisera, vybavený velkou kruhovou pecí (zal. r.1896). Spojené závody disponovaly čtyřmi pecemi, dvěma lisami a 26 sušárnami. Firma zaměstnávala 50-60 dělníků, za největší konjunktury až 80 dělníků. Během hospodářské krize na přelomu let 1931/32 musela uvést podnik do klidu – tedy vlastní cihelna zanikla, firma existovala však ještě za druhé světové války. Sprašové hlíny, vytěžené na rozloze téměř 11 ha do hloubky pěti metrů, vydaly dva mamutí zuby. Přímo v místech dnešního Opičáku stálo několik objektů včetně pece, jejichž pozůstatky jsou dosud patrné. V jejich místech došlo k rozvoji nitrofilní vegetace – asi okolo septiků, dosud zachovaných sklepů bývalých objektů či jiných podobných míst s kumulací organických odpadů.

V r. 1902 se zde dokonce plánovalo otevření uhelného dolu. Vedle šikmo uložené uhelné sloje už byla vyhloubena 30 m hluboká šachta, ale při dlouhotrvajícím dešti se vodou nasáklé vrstvy uvolnily a jámu s veškerým zařízením zavalily. Dnes není známa ani přesná poloha této šachty.

Obr. 8. Prostor dnešního Opičáku na mapě z 1. pol. 19. stol.

2.4.2. Zemědělství

O zemědělských aktivitách na lokalitě a v jejím okolí před vznikem cihelny nebyly dosud získány žádné relevantní informace. Pravděpodobně zde byla obhospodařovaná pole (plodinou byly oves či ječmen).

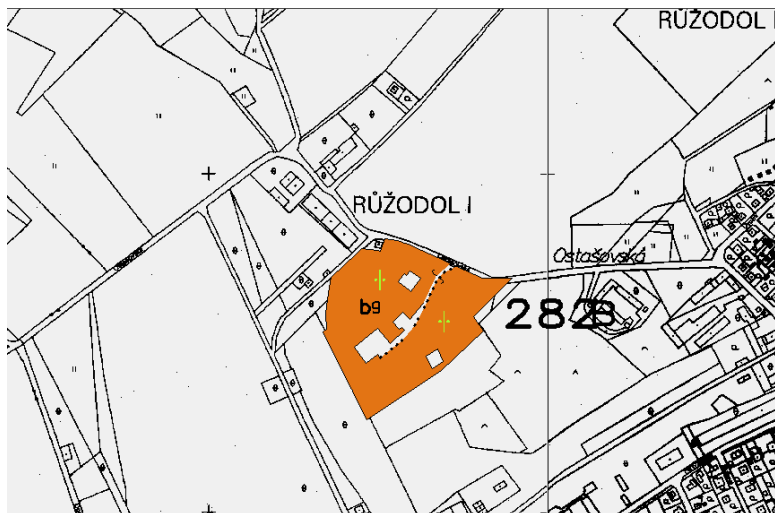
Okolní louky jsou již delší dobu podmáčené (zamokřené) a posledních minimálně 20 – 30 let nesekané. Není vyloučeno, že porosty byly dříve spásány či aspon částečně vypásány kozami, ovci či kravkami místních obyvatel. Tento ekonomický stimul využití území zmizel po rozvoji průmyslových částí a podniků v dosahu této části Liberce, kde našla obživu asi většina místních obyvatel (slévárna, výroba plastů, apod.).

2.4.3. Lesnictví

Celá plocha Opičáku (ca 6,26 ha) má dnes charakter neudržovaného lesního „pseudoluhového“ porostu s dominancí *Populus canadensis* (ojediněle i přestárlé exempláře *Populus nigra*) v E3 cca 80-110 let starým. Z hlediska zákona je však lesními pozemky (pozemky určenými k plnění funkcí lesa) pouze část pozemků (3,85 ha). Tyto pozemky jsou součástí LHC 409804 a tvoří úsek zz2, oddělení 282, dílec B, porostní skupina 09. Dle LHP (platný do 31.12. 2022) je porostní skupina popisována jako „Opičák, bývalá cihelna, drobné rybníčky vtr.VR, BO, MD, DB, KL, LP, JV, JS, OLS, OS, v podrostu JV, TR, JS, STR, JL, výběr 25%, uvolnění nárostu“ lesní typ 3K3 (kyselá dubová bučina).

Základem porostu a nejstaršími dřevinami lokality jsou solitery jednotlivých dřevin okolo bývalých objektů cihelny (topol černý a kanadský, třešeň ptačí, jírovec maďal). Po opuštění cihelny byla plocha osázena

topolem kanadským (137 ks/ha) a s příměsí olše (23 ks/ha), břízy (6 ks/ha) a vrby bílé či křehké (3 ks/ha) – viz údaje z evidence LHP (LHO). Z náletu je zde ale mnoho dalších dřevin, většinou věku 15-50 let – dub letní, dub červený (z několika vysazených stromů v aleji od letiště podél V větve hl. cesty) a několik jírovců, javor klen i javor mléč, osika v keřovém patře pak krušina, svída červená, líska obecná, kalina obecná, bez čezný, brslen evropský aj. Porost se vyvíjel samovolně, pravděpodobně nikdy o něj fakticky nebylo lesnický pečováno – minimálně po posledních 40 – 50 let.

Obr. 9. Výřez z porostní mapy

V minulých letech byly v několika případech zaznamenány případy nelegální těžby dřeva obyvateli z okolí, čemuž se snažíme dle možností osvětou a spoluprací s jinými obyvateli v okolí bránit.

2.4.4. Ochrana přírody

Aktivní ochrana přírody na lokalitě nebyla do r. 2005 nijak realizována, pouze byla v roce 1996 jednorázově zmapována fauna lokality (zadáním OkÚ Liberec pracovníkům Severočeského muzea) - viz citované prameny Nevrlý (1996) a Čtvrtečka (1996)..

Od roku 2000 je lokalita sledována a cílem opatření je zachovat či podpořit druhovou pestrost lokality ve všech kategoriích, zejména pak v rostlinné složce, která se zatím jeví jako podprůměrná – vzhledem k charakteru blízkých lokalit květnatných bučin a dubohabřin Ještědského hřbetu. Pravidelně od roku 2000 jsou zde prováděny zejména úklidy černých skládek a likvidace invazivních rostlin.

Vrcholem snah o ochranu lokality je zatím výkup většiny pozemků do vlastnictví Českého svazu ochránců přírody v letech 2006 a 2009.

2.4.5. Využití vody

Voda, resp. přítomné organizmy v některých rybníčcích jsou využívány místními akvaristy ke krmení akvariálních rybek. Tyto aktivity nemají výrazně destruktivní následky, ani nedochází k druhovému ochuzení lokality.

2.4.6. Myslivost a rybářství

Lokalita je nehonebním pozemkem uvnitř společenstevní honitby Liberec-Machnín.

V lokalitě se vyskytuje jeden malý krmelec na seno pro srnčí či zaječí zvěř, tyto druhy zvěře zde byly také pozorovány. Škody okusem na hodnotných dřevinách ale zaznamenány nebyly, proto předpokládáme, že tato zvěř zde není nijak přemnožena a pohybuje se ve větším teritoriu (přílehlé hájové a stromové porosty směrem k ulici Partyzánská např.).

Vodní plochy na lokalitě nejsou součástí žádného rybářského revíru.

2.4.7. Rekreační a sport

Přímo v lokalitě nejsou žádné sportovní aktivity provozovány. Území slouží k rekreačním procházkám a odněpaměti též k dětským hrám „v divočině“. Proti vjíždění motorových vozidel (zejména jednostopých) byla v roce 2008 instalována vstupní „brána“ – u ní je též stojan na kola pro případné cyklisty. V lokalitě je instalováno několik laviček.

V přímém sousedství Opičáku (na severozápadní a západní straně) funguje sportovní letiště, vybudované v letech 1929 - 1934 – viz obr. 7 a 10. Lokalita těmito aktivitami – vyjma hluku či občasného "úklidu odpadů" - není přímo zatěžována, plány na rozvoj letiště (naposledy z r. 2007), respektive na jeho zrušení a zástavbu však byly a do určité míry zůstávají jedním z nejrizikovějších faktorů pro lokalitu. Město se opakovaně pokouší o prodej pozemků letiště včetně okolních ploch souvisejících a změny vyplývající ze změny vlastníka jsou největším aktuálním rizikovým faktorem.

2.4.8. Výchovné a vzdělávací využití

ZO ČSOP Armillaria zde od r. 2000 pravidelně organizuje osvětové akce pro veřejnost, spojené s přírodovědným výkladem či ukázkovou prací jednotlivých specialistů v terénu – demonstrace druhů či jejich odborného sběru, kroužkování apod. V roce 2008 zde byla instalována přírodovědná pozorovatelná a dva informační panely (u vstupu a u pozorovatelné). V roce 2009 bylo v prostoru mezi hlavní cestou a pozorovatelnou doplněno několik herních prvků pro děti – průlezka, 2 kladiny a odpočívadlo, následujícího roku byla v severovýchodním cípu lokality zprovozněna krátká interaktivní naučná stezka pro děti a u jezírek č. 2 a 3 byly vybudovány pozorovací mola. Herní prvky, naučná stezka i mola však byly v zápětí vandaly zničeny. Zůstaly pouze lavičky a kladina + posezení v polokruhu u stolu před pozorovatelnou.

2.4.9. Další využití

V bezprostředním okolí lokality je jediný – dříve jako skladiště využívaný – obytný domek a obslužné objekty již zmíněného letiště, v nevelké vzdálenosti pak řemeslnické dílny – autoservis a bazar, útulek pro psy Bobík a stanice pro handicapované živočichy Archa, objekty MV či sklady a haly s různým využitím. Silnice odděluje Opičák od nově vznikajících nákupních center.

Opičák je využíván k venčení psů svěřenců z blízkého psího útulku Bobík – jejich děti-dobrovolníci využívají stávajících pěšin, do lokality vstupují od jihovýchodu, aby se vyhnuli chůzi po frekventované silnici.

V roce 2012 byly v Opičáku vytvořeny místním umělcem Ladislavem Fraňkem dvě plastiky z pařezu, respektive torza mrtvého kmene – „duch Opičáku“ a „rys“.

V Opičáku též občas probíhá tzv. „laická archeologická aktivita“ (živelné výkopy, prováděné hledači mincí a dalších artefaktů). Tato činnost zde není žádoucí, avšak vzhledem k dosavadnímu malému rozsahu není nijak řešena.

2.5. Možné konflikty zájmů

V lokalitě je nutno skloubit ochranu (podporu) biodiverzity, zachování rázu „divočiny“ a jeho rekreační a osvětové využití (se zajištěním bezpečnosti návštěvníků). Konflikt zájmů se může projevit zejména v míře intenzity zásahů do stromového a keřového patra a v rozsahu budování různých osvětových a rekreačních zařízení.

Ke střetům dochází i mezi ochranu lokality a zájmy okolních obyvatel. Dochází zde mimo jiné k odcizování dřeva (včetně ojedinělého nelegálního kácení stromů), k permanentnímu narušování hrázky bránící rychlejšímu odtoku vody, k vyvážení odpadků či ke snahám o využití lokality neslučitelné s její ochranou (vjíždění motorových vozidel, budování provizorních „příbytků“, nelegální „archeologické výzkumy“). Riziko negativního vnímání lokality a její ochrany veřejností by bylo v případě nějakého zranění pádem stromu / větve.

Fatálním konfliktem zájmů by byla změna využití pozemků, které dosud nejsou v majetku ČSOP, riziková je i zásadnější změna využití (zástavba) pozemků navazujících.

MAPA LETIŠTĚ

CELNÍ PROSTOR

NÁLETOVÉ DŘEVINY
RELATIVNÍ VÝŠKA - 29m

N

VAR 2 E 1999

CWY 200 x 150 m

SWY 150 x 50 m

ELY 300 m

ACJ 300 m

PAS PRO POJÍŽDĚNÍ LETADEL

RWY 900 x 50 m

PAS PRO PROVOZ LETADEL 900 x 20 m

VPP 1170 x 150 m

CWY 80 x 150 m

ELEV 465 m

34

31

ČERNÉ PRAPOVKY - ZAČÁTEK DRÁHY POUŽITELNÉ PRO VZLET

BÍLÉ HORIZONT. ŠÍPKY - TRVALE POSUNUTÝ PRAH RWY 16

BÍLÉ PRAPOVKY - PRAH DRÁHY POUŽITELNÉ PRO PŘISTÁNÍ

ARP 50°46'06'', 15°01'30''

HRANICE PROVOZNÍCH PLOCH

BUDOVY A ZAŘÍZENÍ

A - PROVOZNÍ BUDOVY A HANGÁRY AKLB
B - NÁVĚSTNÍ PLOCHA
C - STANOVIŠTĚ AFIS + POMOCNÝ WDI
D - UKAZATEL SMĚRU VĚTRU WDI
E - OLEJOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ
F - LPH
G - STOJÁNKY AROKLUBU
H - LZS + HELIPORT KRIŠTOF 18
K - HALA
L - METEO
M - HANGÁRY UL
N - STANOVIŠTĚ MOBILNÍHO DOSKOČIŠTĚ
O - PROSTOR PRO LETECKÉ MODELÁŘE

14

3. CÍLE A OPATŘENÍ

3.1. Dlouhodobé cíle ochrannářského plánu

- Zachovat, případně zvýšit biodiverzitu lokality se zvláštním důrazem na avifaunu, houby, vodní organismy a vstavačovitě rostliny.
- Zachovat, případně obnovit vodní plochy a udržet maximum povrchové vody v lokalitě.
- Zajistit optimální využití lokality pro rekreační a vzdělávací aktivity při nenarušení ekologických a estetických hodnot území.
- Část lokality zachovat jako klidovou, s minimem zásahů a rekreačních aktivit.
- Zlepšit vztah místních obyvatel k Opičáku.

Obr. 11. Rozčlenění plochy Opičáku na zóny klidové (zeleně), zóny s aktivním managementem ve prospěch konkrétních druhů či skupin druhů (mocře) a zóny rekreační (červeně)

3.2. Limitující a modifikující faktory a jejich zhodnocení

- **Tlak přílehlých investičních aktivit – zejména v případě rozšiřování letiště či změny využití ploch:** Jádrová část lokality je díky vlastnictví ČSOP před tímto rizikem uchráněna, ohroženy jsou však okrajové partie Opičáku, jejichž zničení by znamenalo narušení územní integrity lokality, a přílehlé luční pozemky, jejichž zničení by mohlo negativně ovlivnit zejména vodní režim lokality. Vodní režim lokality by mohly ovlivnit i radikálnější zásahy v ploše letiště, která je zdrojem vody pro průsak i občasné drobné vodoteče.
- **Ztráta vody:** Riziko vyschnutí rybníčků v případě dlouhodobého sucha v současné době tlumí silně zapojené stromové patro. Opakované narušování hráze nutno řešit. Problémem by mohlo být odčerpávání vody z lokality, např. v případě nutnosti hašení požáru v okolí.
- **Živelná katastrofa:** Jediným rizikem je větrná smršť, ale charakter lokality (zapláštění porostu, ochrana svahem od letiště či obecná poloha lokality o několik desítek centimetrů níže než okolí) eliminuje toto riziko jen na nětrý z SV směru, odkud hrozí takováto situace jen velmi zřídka.
- **Motokros a jiné sportovní vyžití:** Zatím vyřešeno upravou vstupní brány, stále hrozí ve směru od letištní plochy.
- **Krádeže dřeva:** V případě masivnějšího rozvoje by mohlo být pro lokalitu, jejíž je odumřelé dřevo důležitou součástí, vážným problémem.
- **Nepřízeň místních občanů** (z důvodu poranění padlým stromem apod.)

3.3. Operativní cíle ochrannářského plánu

1. Zajistit klidový režim na přinejmenším polovině plochy lokality.
2. Zajistit optimální podmínky pro přežití populací vzácnějších druhů rostlin.
3. Zajistit optimální podmínky pro přežití vzácnějších druhů hub
4. Cílenými zásahy zvýšit diverzitu dřevin v lokalitě
5. Udržet hladinu vodních ploch v minimální výšce 20 cm pod okolním povrchem.
6. Zpomalit eutrofizaci jezírek č. 1, 2, 3 a 4
7. Eliminovat nežádoucí invazivní druhy rostlin
8. Zajistit průchodnost hlavních cest (viz obr. 12) a bezpečnost návštěvníků na nich
9. Vhodné plochy (viz obr. 11) využívat pro interaktivní formy výuky, pro exkurze a přírodovědné vycházky i pro přiměřené rekreační aktivity místních obyvatel
10. Zamezit vzniku černých skládek na lokalitě
11. Eliminovat negativní vliv sousední silnice a komerční zóny
12. Zajistit integritu ochrany celé lokality
13. Pokračovat v biologických průzkumech a monitoringu lokality

3.4. Navrhovaná opatření a regulativy

Ad cíl 1:

- V plochách, vymezených v mapě (viz obr. 11) se zdržet jakýchkoli zásahů s výjimkou úklidu černých skládek a likvidace dalších nevíтанých aktivit návštěvníků, eliminace invazivních druhů rostlin a zabezpečení průchodnosti a bezpečnosti hlavních cest (viz cíl 9)
- Plochy nebudou pro veřejnost uzavřeny, nebudou sem však směřovány žádné akce pro veřejnost s výjimkou občasných odborných exkurzí a nebudou zde s výjimkou hlavních cest vytvářeny či udržovány žádné komunikace.
- V případě objevu zajímavých druhů vyžadujících pro své přežití aktivní management bude případné vyřazení těchto ploch z „klidového režimu“ projednáno s Radou Národního pozemkového spolku

Ad cíl 2:

- Pravidelně monitorovat populace vzácnějších druhů rostlin, zejména vstavačovitých a česneku medvědího, a v případě jejich poklesu navrhnout managementové zásahy k jejich posílení

Ad cíl 3:

- V lokalitě zachovat v maximální možné míře odumřelé dřevo, ať již ležící či stojící, v různé fázi rozkladu.
- Pomocí osvěty, informačních cedulí a v krajním případě oznámením policii zabránit odcizování dřeva z lokality.

Ad cíl 4:

- V částech lokality mimo klidovou zónu je možná postupná výměna jedinců nepůvodního topolu kanadského za stanovištně původní dřeviny. Konkrétní stromy v počtu maximálně 3 ks ročně budou vždy předem projednány s Radou Národního pozemkového spolku.
- Primárně bude podporována spontánní sukcese, pouze v odůvodněných případech lze přistoupit k dosadbám geograficky původních dřevin (duby, javory, jasany, olše, vrby).
- Mimo klidovou zónu je možná částečná redukce bezu černého ve prospěch ostatních druhů keřů.

Ad cíl 5:

- Drobnými terénními úpravami umožnit přítok dešťové vody z přilehlých pozemků na jižní a východní straně do lokality. Termín: 2014, podle situace v dalších letech doplňovat.
- Průběžně kontrolovat a v případě poškození obnovovat hrázky, zabraňující odtoku vody z lokality na jejím severním okraji.

Ad cíl 6:

- Postupně ostraňovat detritusa další sedimenty, hromadící se na dně tůní (s periodou cca 3 roky dle aktuální situace, výhradně bez použití techniky, ne současně ve všech jezírkách). Provedení: cca od poloviny srpna do do poloviny října. Průběžně odstraňovat část dřevní hmoty, napadané do jezírek, nikdy však ne 100 %. K odstranění dřevní hmoty přistupovat i z estetického hlediska (zachování „divočiny“).
- Je možné prosvětlení bezprostředního okolí tůní (s přihlédnutím k riziku vyššího výparu a s tím spojeného vysychání), nikoli však kácením kosterních dřevin.

Ad cíl 7:

- Pravidelně likvidovat křídlatku na celém území Opičáku.
- Průběžně monitorovat případné další invazivní druhy rostlin.

Ad cíl 8:

- Pravidelně kontrolovat a případně v nezbytné míře odstraňovat poškozené dřeviny, které by svým pádem mohly ohrozit návštěvníky lokality, pohybující se po hlavních cestách.
- Odstraňovat či vhodně upravovat padlé stromy znemožňující průchod po cestě (není nutné zachovat bezbariérovost průchodu)
- Eliminace monocenóz kopřiv podél hlavních cest vysekáváním, během sezóny dle potřeby, cca 1 x měsíčně
- Trvale zamokřené úseky cest zpevnit povalovými chodníčky

Obr. 12: vymezení hlavních cest v lokalitě

Ad cíl 9:

- Pravidelně kontrolovat a v případě nutnosti obnovit informační tabule na lokalitě.
- Udržovat v dobrém technickém stavu pozorovatelnu.
- Zřídit naučnou stezku, seznamující na několika (nejlépe interaktivních panelech) návštěvníky s přírodou a historií Opičáku. Přesná trasace a obsah stezky bude projednán s Radou Národního pozemkového spolku.
- Na jedné z tůní (nejlépe na tůni č. 4; pakliže by tomu bránil nesouhlas vlastníka, pak na tůni č. 3) vybudovat dřevěné pozorovací molo a udržovat ho v dobrém technickém stavu.
- V prostoru vymezeném pro rekreační aktivity lze budovat jednoduché rekreační prvky v přírodním stylu. Tyto prvky musí být udržovány v dobrém technickém stavu a v jejich bezprostředním okolí bude zajištěna bezpečnost návštěvníků obdobně jako na hlavních cestách (viz cíl 8).
- V hlavní ploše vymezené rekreačním aktivitám (mimo okolí pozorovatelny) jsou možné pěstitelské zásahy do keřového patra za účelem estetických úprav území.
- Na lokalitě pořádat minimálně 1x ročně exkursi pro veřejnost, seznamující ji se zajímavostmi Opičáku.

Ad cíl 10:

- Pravidelně uklízet drobné černé skládky na Opičáku, nejlépe za účasti veřejnosti v rámci kampaně Uklid'me svět!
- V případě dořešení vlastnických vztahů v jihozápadní části Opičáku odstranit minimálně viditelné části zde existujících „historických“ černých skládek.
- Pomocí osvěty, informačních cedulí a v krajním případě oznámením policii zabránit skládkování odpadu v lokalitě, včetně deponií organického odpadu.

Ad cíl 11:

- Na severní straně lokality podél silniční komunikace vysadit živý plot z geograficky vhodných druhů keřů, který odcloní „interiér“ lesa od komunikace a navazující komerční zóny

Ad cíl 12:

- Pokračovat v jednáních s městem Liberec o možnosti odkupu zbývajících pozemků v Opičáku, případně jejich pronájmu či jiné formě spolupráce při zajištění péče o lokalitu jako celek.
- Sledovat vývoj tvorby nového územního plánu.
- Sledovat investiční záměry v bezprostředním okolí Opičáku a v případě ohrožení lokality vstupovat do správních řízení (z pozice vlastníka dotčených pozemků či občanského sdružení).

Ad cíl 13:

- Aktualizovat průzkum obratlovců.
- Další průzkumy zaměřit zejména na houby, lišejníky, rostliny a saproxylofágní hmyz.
- Provést evidenci všech významnějších dřevin – druhů i jedinců.

4. ZÁVĚREČNÉ ÚDAJE

4.1. Použité podklady a zdroje informací

4.1.1. Bibliografie a další údaje

Karpaš et all. (2000): Velká kniha o Liberci.

Nevrlý (1996): Zoologický průzkum Lesíka u letiště Ms. Depon. in. Severoč. muzeum., Liberec

Čtvrtečka (1996): Entomologický průzkum Lesíka u letiště Ms. Depon. in. Severoč. muzeum., Liberec

Řeháček (2009): Liberecké zajímavosti. Kniha první.

Rous Jiří (2009): Liberecké podzemí

www.aeroklub-liberec.cz

interaktivní mapka lokality: <http://opicak.webzdarma.cz/>

4.1.2. Fotografické snímky

Archiv ZO ČSOP Armillaria k lokalitě Opičák - r. 2005 – 2013; Liberec; autor K. Morávková, jpg formát

Archiv ÚVR ČSOP – kampaně Místo pro přírodu; Praha; autoři J. Moravec, L. Matulová, jpg formát

Plán péče zpracoval:

ZO ČSOP Armillaria

Ryhtářská 926/14, 460 14 Liberec 14

Tel. 481 024 457, 777 171 876, 602 154 091

e-mail: armillaria@volny.cz, kveta.annolk@seznam.cz

zpracovatel: Mgr. Květa morávková

spolupráce: Ing. Jan Moravec, Mgr. Richard Višňák, RNDr. Naděžda Gutzerová, Ivan Mraček, Mgr. Martin Pudil, Mgr. Richard Čtvrtečka, Ing. Jiří Jokl, Ing. Eva Vacková